

Ἡ ἀριστεία ἢ τίποτα

Τα 100 καλύτερα πανεπιστήμια δεν είναι πεδία «κομματικής γυμναστικής»

Του Λουκά Βλάχου | ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΗ «ΤΑ ΝΕΑ»: 02/10/2012 20:00 |

Θα μπορούσε ένα ελληνικό πανεπιστήμιο να βάλει στόχο να καθιερωθεί έπειτα από αξιολόγηση στα 100 καλύτερα του κόσμου; Η απάντηση είναι ναι. Αλλά η υλοποίηση του στόχου θα ήταν εξαιρετικά δύσκολη διότι πρέπει να υπάρξει πολιτική βούληση να επενδύσουμε ως χώρα στην εκπαίδευση και στην αριστεία.

ΤΙ ΣΥΜΒΑΙΝΕΙ. Οι στρατηγικές επιλογές των ελληνικών κυβερνήσεων για την ανώτατη εκπαίδευση τα τελευταία 30 χρόνια ήταν:

1. Μαζική παραγωγή «πτυχίων» με σκοπό τον διορισμό στο Δημόσιο (επιτυχία στον διαγωνισμό του ΑΣΕΠ).
2. Περιορισμένο και αποσπασματικό ενδιαφέρον για αριστεία στην εκπαίδευση και έρευνα.
3. Γεωγραφική διασπορά και πληθωριστικές τάσεις πανεπιστημίων και τμημάτων με βάση την πελατειακή σχέση των πολιτικών με τις τοπικές κοινωνίες.
4. Αποσύνδεση των πανεπιστημίων από τον στρατηγικό σχεδιασμό για την ανάπτυξη της χώρας μέσα από την εκπαίδευση των στελεχών και την έρευνα, με αποτέλεσμα πληθωρισμό «πτυχίων» και υψηλά ποσοστά ανεργίας των αποφοίτων.

Σε τι διαφέρει ένα τυπικό δημόσιο ελληνικό πανεπιστήμιο από τα πανεπιστήμια που κατατάσσονται στα πρώτα 100 στις διεθνείς αξιολογήσεις; Το ελληνικό λειτουργεί σαν εξεταστικό κέντρο και υπηρετεί κυρίως όσους εργάζονται σε αυτό δημιουργώντας έναν εργασιακό παράδεισο χωρίς υποχρεώσεις και λογοδοσία στην κοινωνία. Τα καλά ξένα είναι καθιερωμένοι κοινωνικοί θεσμοί με πλούσια ιστορία στην εκπαίδευση και στην έρευνα που αξιολογούνται και λογοδοτούν συνεχώς, αγωνίζονται να είναι πρωτοπόρα, έχουν διοικητικές δομές που τους επιτρέπουν την ευελιξία και στηρίζουν την ανάπτυξη της χώρας τους με βάση συγκεκριμένο στρατηγικό σχέδιο, λειτουργώντας πάντα σε ανταγωνιστικό διεθνές περιβάλλον.

ΤΙ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΓΙΝΕΙ. Ας δούμε αναλυτικότερα τα βήματα που πρέπει να γίνουν για να περάσουν μερικά ελληνικά πανεπιστήμια στη λίστα των 100 καλύτερων. Κατ' αρχάς, πρέπει να αποφασίσουν όλοι οι κοινωνικοί φορείς ότι είναι ορθό το σύνθημα «η γνώση είναι η καλύτερη επένδυση». Η κυβέρνηση πρέπει να πάρει τη στρατηγική απόφαση ότι είναι έτοιμη να ανακηρύξει μερικά πανεπιστήμια «χώρους αριστείας» και να τα εντάξει στο στρατηγικό της σχέδιο για την ανάπτυξη. Θα χρειαστεί να ζητήσει από τα πανεπιστήμια που το επιθυμούν να καταθέσουν φακέλους με στοιχεία για τις υπάρχουσες ερευνητικές μονάδες και υποδομές και μια κοστολογημένη στρατηγική. Οι φάκελοι θα περάσουν από ομάδα αξιολογητών αδιαμφισβήτητου κύρους που θα αναζητήσουν στους φακέλους απαντήσεις σε ερωτήματα όπως:

1. Ποια σχέδια υπάρχουν για την προσέλκυση διεθνώς καθιερωμένων επιστημόνων;

2. Ποιες συγκεκριμένες προτάσεις υπάρχουν για τη σύνδεση του πανεπιστημίου με την παραγωγική ανάπτυξη της χώρας στη γεωργία, την κτηνοτροφία, την αλιεία, τον τουρισμό και τη βιομηχανία, με έμφαση στη γεωγραφική περιοχή όπου το πανεπιστήμιο βρίσκεται;

3. Ποιες είναι οι προτάσεις για τον εσωτερικό κανονισμό λειτουργίας του ιδρύματος ώστε να επιταχυνθούν οι αλλαγές στις υπάρχουσες ερευνητικές, εκπαιδευτικές και διοικητικές δομές, με βάση πάντα το νέο νομικό πλαίσιο;

4. Πώς θα προσελκυσθούν διεθνείς συνεργασίες με ιδρύματα που αριστεύουν στην έρευνα και την εκπαίδευση;

Τα πανεπιστήμια που θα αξιολογηθούν θετικά θα αποτελέσουν στο εξής μια ειδική ομάδα και θα λειτουργούν με άνεση οικονομική, θα ενισχύουν τους αποφοίτους και το προσωπικό τους με μεγάλες και συγκεκριμένες ευκαιρίες για τη δημιουργία επενδύσεων σε καινοτόμους ιδέες και προτάσεις αλλά θα έχουν και τη στήριξη του ερευνητικού τους έργου, πάντα έπειτα από διεθνείς διαγωνισμούς και αξιολογήσεις. Το μέλημα λοιπόν θα είναι να δημιουργηθεί στα «κέντρα αριστείας» ένας άλλος κόσμος που η πολιτεία θα εκτιμά γιατί θα έχει συμβάλει στην ανάπτυξή τους.

Ελάχιστα ελληνικά πανεπιστήμια θα τολμήσουν να ετοιμάσουν φακέλους μέσα στους οποίους θα δηλώνουν ότι θέλουν να αλλάξουν και ότι έχουν όραμα. ΑΕΙ σπαρμένα γεωγραφικά, π.χ., αν δεν προτείνουν νέο σχέδιο συνένωσης σε ενιαίο χώρο, δεν θα έχουν ευκαιρία να μπουν σε αυτή την ομάδα των κέντρων αριστείας. Τα κέντρα αριστείας θα λειτουργήσουν ανταγωνιστικά με τα υπόλοιπα πανεπιστήμια τα οποία, όταν είναι έτοιμα, θα ζητούν να αξιολογηθούν για να ανεβούν κατηγορία. Όλα τα πανεπιστήμια πρέπει να αντιμετωπίσουν το δίλημμα της σταδιακής διάλυσής τους ή της αναδιάταξης και του επαναπροσδιορισμού των στόχων τους.

Η πρόταση λοιπόν είναι: α) αξιολογούνται όλα τα ΑΕΙ, β) για να γίνουν «κέντρα αριστείας» προκρίνονται ορισμένα, γ) από τα άλλα, κάποια συνεχίζουν να προσπαθούν να μπουν στην πρώτη κατηγορία και κάποια άλλα διαλύονται ως μη βιώσιμα. Από την πρώτη κατηγορία εκπίπτουν αυτά που δεν πέτυχαν ό,τι υποσχέθηκαν.

Ομορφος στόχος αλλά δύσκολος για μια χώρα που τα τελευταία χρόνια εξέθρεψε τον μύθο «είμαστε όλοι ίδιοι», στην οποία η κοινωνική λογοδοσία και η αξιολόγηση είναι λέξεις απαγορευμένες. Τα 100 καλύτερα πανεπιστήμια βρίσκονται σε χώρες που ευημερούν γιατί πήραν την απόφαση να αξιοποιήσουν τις σχολές και τη γνώση που παράγουν. Σε χώρες όπου οι σχολές δεν είναι πεδία «κομματικής γυμναστικής». Είναι θεσμοί που τους στηρίζει ολόκληρη η κοινωνία.

Ο Λουκάς Βλάχος είναι καθηγητής Αστροφυσικής στο ΑΠΘ